

Вивчення урядових документів, що визначають тактику розвитку системи освіти Китаю на найближчу перспективу, дозволило зробити висновки про те, що реформування відбувається за кількома напрямками: заміна трирівневої системи педагогічної освіти на дворівневу; оновлення змісту навчання та концепції педагогічної освіти; реформування методів і засобів навчання; заходи, спрямовані на підтримку вчителів педагогічних вузів; подальша реалізація системи викладацького цензу; розвиток непедагогічних професій на базі педагогічних навчальних закладів.

Таким чином, система педагогічної освіти у КНР динамічно розвивається з метою відповідності запитам суспільства. До тенденцій розвитку педагогічної освіти в КНР на сучасному етапі можемо віднести: орієнтацію на вищу освіту як неодмінну умову отримання професії вчителя; розширення спеціалізацій в програмах підготовки шкільних вчителів і викладачів вузів; інтеграцію галузевої професійної педагогіки в освітній простір класичних університетів й вищих навчальних закладів різного профілю [2].

Узагальнюючи вищевикладене, можемо зазначити, що Китай реформує педагогічну освіту у межах загальноосвітніх процесів, проте зі своєю національною специфікою.

Література

1. Dolton, Peter; Marcenaro-Gutierrez, Oscar; et al. 2013 Global Teacher Status Index. Varkey GEMS Foundation. October 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.globalteacherprize.org/media/2787/2013globalteacherstatusindex.pdf>
2. Ван Ляньцэнь. Система педагогического образования в России и КНР на современном этапе: структурно-содержательный аспект. Альманах современной науки и образования. Тамбов: Грамота, 2012. – № 9. – С. 36-38. ISSN 1993-5552.
3. Чжу Жийтянь, Ма Цзяхун. Реформа высшего педагогического образования: на примере Гуансийкого университета // Наньнин: Гуансийкий университет. Серия: Философия и социология. 2008. – № 6. – С. 62-66.

УДК 378.01(076)

Щербяк Ю.А.

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри документознавства,
інформаційної діяльності та
українознавства ТНЕУ

ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: ПРОБЛЕМНИЙ АСПЕКТ

Орієнтація вітчизняної освіти на європейський освітній простір потребує суттєвої перебудови її змісту і підготовки викладача-професіонала. Сучасність ставить усе більш жорсткі і різнобічні вимоги до професійної педагогічної діяльності і особистості викладача. Це вимагає від педагога здатності змінювати форми і методи, структуру і зміст навчального матеріалу,

індивідуалізувати освітні програми, розробляти інтеграційні курси, що неможливо без розвитку особистісних якостей викладача вищої школи та педагогічного професіоналізму. Успішне вирішення цього завдання значною мірою залежить від науково-творчого потенціалу викладачів вищої школи, рівня їхньої педагогічної культури. Тому суспільні та соціально-економічні зміни на сучасному етапі розвитку України висувають нові вимоги до рівня підготовки викладачів вищих навчальних закладів в умовах вітчизняного освітнього простору.

На необхідності підвищення професіоналізму та педагогічної культури освітніх кадрів наголошено в Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті (2002), Державній програмі «Вчитель» (2011), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (2016) та міжнародних документах – Комюніке всесвітньої конференції з вищої освіти і науки для соціальної зміни і розвитку (2009), Педагогічній Конституції Європи (2013) та ін.

Педагогічна культура освітніх працівників вищої школи має міжособистісний характер і забезпечується їхньою здатністю до професійного зростання. Проблемою педагогічної культури викладача вищого навчального закладу займалося багато педагогів. Найбільш ґрунтовними є праці І. Беха, С. Вітвицької, Н. Кузьміної, Е. Клементьєва, Н. Крилова, С. Сисоєвої, О. Уваркіної, В. Гриньової. Незважаючи на досить широкий спектр досліджень, проблема формування педагогічної культури викладача вищого навчального закладу залишається недостатньо вивчена, тому вимагає уваги та подальших наукових розвідок.

У підготовці викладача вищої школи особливе місце посідає формування педагогічної культури, оскільки звання «педагог» набуває свого справжнього сенсу тоді, коли воно невіддільне від поняття «культура». Лише в культурному середовищі можуть сформуватися фахівці, здатні вільно й широко мислити, створювати інтелектуальні цінності, яких завжди потребує школа, суспільство загалом. Культура є підґрунтям формування особистості педагога. Складові педагогічної культури як прояву творчої індивідуальності педагога:

- ерудиція, наукові знання, науковий світогляд;
- комунікативна культура;
- психолого-педагогічна та методична підготовка, педагогічна майстерність;
- особистісні якості (духовне багатство, гуманізм, справедливість, толерантність, відкритість, оптимізм, прагнення до самовдосконалення);
- розвинуте професійно-педагогічне мислення, професійна компетентність;
- педагогічна техніка (як сукупність прийомів володіння собою і прийомів впливу на інших вербальними і невербальними засобами) [5, с. 80].

Педагогічна культура сучасного викладача вищого навчального закладу нагально потребує гармонійного поєднання високого рівня загальної людської культури, професіоналізму, розвиненої педагогічної майстерності, виразних

методологічних позицій, світоглядного кругозору, чіткого бачення визначальних тенденцій розвитку своєї професійної сфери. Для цього йому вкрай потрібні інноваційне мислення з його чіткою стратегічною спрямованістю, розвинені комунікативні здібності і прагнення повної їх реалізації [2, с. 243]. Можна стверджувати, що педагогічна культура – складний соціально-педагогічний феномен, який слід розглядати як інтегровану єдність певних структурних компонентів особистості, що гармонійно поєднуються між собою: наукового світогляду і наукових знань, ерудиції, духовного багатства, особливих особистісних якостей (гуманізму, справедливості, вимогливої доброти, толерантності, тактовності, прагнення до самовдосконалення), культури педагогічного мислення, психолого-педагогічної і методичної підготовки, досконалого володіння педагогічною технікою, позитивного педагогічного іміджу, зовнішньої естетичної привабливості [4].

Виокремлення педагогічної культури як одного з найважливіших складників культури суспільства зумовлене специфікою педагогічної діяльності викладача, спрямованої на формування особистості, здатної в майбутньому відтворювати і збагачувати культуру суспільства. У навчало-виховному процесі основним засобом передавання культури, духовних цінностей є неповторна індивідуальність педагога як носія культури і суб'єкта міжособистісних стосунків з унікальною особистістю студента, котра постійно змінюється і збагачується. Педагогічна культура є феноменом вияву викладачем власного

«Я» у професійно-педагогічній діяльності через єдність його цілей, мотивів, знань, умінь, якостей, здібностей, стосунків, об'єднаних у певну систему педагогічних цінностей. Існуючи об'єктивно, відносно автономно, педагогічна культура як система цінностей функціонує через суб'єктивний духовний світ кожного викладача [1, с. 26].

Педагогічна культура є особливим утворенням, діалектичною інтегрованою єдністю педагогічних цінностей, між якими існують певні зв'язки і відношення, що формуються, реалізуються і вдосконалюються в різноманітних видах професійно-педагогічної діяльності й спілкування, визначаючи характер і рівень останніх. Сформованість у викладача педагогічної культури передбачає: усвідомлення своєї неповторності, унікальності в порівнянні себе з іншими індивідуальностями; чіткі цілі й мотиви власного саморозвитку; самоствердження й усвідомлення рівня сформованості власної компетентності, яку забезпечує система знань і вмінь, переконань, самореалізація у певних видах діяльності; цінність і гармонійна єдність індивідуальних властивостей, у тому числі креативних; динамічність і неперервність саморозвитку, постійну роботу над собою з метою зростання рівня власної культури, зокрема педагогічної; усвідомлення власної значущості в особистому, професійному і соціальному аспектах з метою самоствердження в суспільстві. Індивідуальність викладача виявляється в його духовності, духовній культурі, гуманістичній спрямованості його професійно-педагогічної діяльності.

Педагогічний професіоналізм розкривається у творчій готовності особистості вирішувати професійні завдання, а також у

конкурентоспроможності, яка допоможе адаптуватися до подальшої діяльності. Поняття професіоналізму особистості та професійної діяльності показує, що професійне адаптування та становлення викладача вищого навчального закладу буде легшим та успішнішим, якщо особистість матиме властивості, котрі є найбільш затребуваними, та високий рівень професійної компетентності. Індивідуальний стиль діяльності, педагогічна спрямованість, особистісно-ділові якості, педагогічні позиції є основами формування педагогічної майстерності. Крім того, усвідомлення і готовність до самовиховання, самоосвіти, самовдосконалення, саморозвитку в період становлення педагога є запорукою успіху в професії і підвищення педагогічної кваліфікації.

Культура професійної діяльності викладача вищої школи допомагає йому у спілкуванні із студентською аудиторією та є умовою їх ефективної комунікації, співпраці. Психолого-педагогічні знання допомагають спеціалісту подолати психологічний бар'єр до нового, інноваційного; розвивають уміння проектувати свою діяльність; структурувати соціально-культурний досвід на рівні знань, норм, цінностей; навчають педагогічному спілкуванню.

У професійній діяльності фахівець, що володіє компетентністю особистісного самовдосконалення, орієнтується насамперед на особистісне самоздійснення. При цьому він налаштований на відносини з колегами: у викладачів це поєднується з реалізацією своїх, соціальних за характером, якостей у професійному спілкуванні з об'єктами своєї праці – тими, кого навчають. Водночас цей фахівець дбає про постійне вдосконалення своїх особистісно-професійних якостей для досягнення високих результатів у праці, отримання гідної оцінки оточення, кар'єрного зростання тощо. Звідси суб'єкт педагогічної і наукової діяльності має володіти, крім традиційно виокремлених дослідниками певних знань і навичок, спеціальних здібностей і розвинених професійно важливих якостей, ще й соціально значущими, морально-комунікативними, якостями, тобто комунікативною компетентністю як інтегрованою якістю. Він характеризується також трьома пріоритетними початками – професійним (інтелектуально-творчим за характером), етичним і рефлексивним у їхній взаємодії одне з одним, що концентровано виражають досягнутий ним стан особистісного професійного само здійснення [3].

Отже, педагогічна культура викладача – це особистісне утворення, інтегрована система педагогічних цінностей, в основу яких покладені духовні цінності, що є досить стійким підґрунтям, згідно з яким викладач співвідносить своє життя і професійно-педагогічну діяльність.

Від рівня сформованості педагогічної культури викладача залежатиме результативність його діяльності, професійний рівень та ступінь самореалізації його особистості. Усвідомлення викладачем особливостей кожного етапу професійного становлення, уміле вирішення завдань, визначення проблем та їх вирішення є основою для досягнення максимальних результатів під час професійної педагогічної діяльності.

Література

1. Akimiak Amantius. 2018. Rozvoj hudbnosti žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia. In: Pedagogické diskusie : Časopis vysokoškolských pedagógov, študentov a mladých výskumníkov na Inštitúte Juraja Páleša PF KU v Levoči a v Kňazskom seminári biskupa Jána Vojtaššáka KU v Spišskej Kapitule. Levoča : Vydavateľstvo MTM, 2018, roč. IV. Č. 1, s. 25-28.
2. Аксьонова В. І. Формування комунікативної культури особистості в умовах глобалізації та інформаційного суспільства / В. І. Аксьонова // Наукові записки КУТЕП. – Вип. 10. – 2011. – Серія: Філософські науки. – С. 239–258.
3. Корніяка О. М. Комунікативний аспект професійного самоздійснення викладача вищої школи / О. М. Корніяка // Актуальні проблеми психології. – Т. VI: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2015. – Вип. 15. – С. 71 – 82.
4. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / В. М. Нагаєв. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 232 с.
5. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посібник / Ягупов В. В. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

УДК 159.9:61

Юськів О. В.

методист, керівник гуртка комунального
закладу Тернопільської міської ради
«Станція юних техніків»
oksanayuskiv17@gmail.com

ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Зміни, які відбуваються в суспільстві, реформування освіти у всіх ланках вимагають від сучасного педагога високого рівня професійної компетентності та стимулювання його до безперервного самовдосконалення. Урахування психологічних аспектів розвитку учня, підтримання сприятливої атмосфери в дитячому та педагогічному колективах, визначення педагогом реальних перспектив особистісному зростанні та розкриття потенціалу кожного вихованця – усе це і багато іншого в гармонійному поєднанні вливають на результативність навчально-виховного процесу, вимагаючи від фахівця глибоких знань із психології, уміння майстерно їх застосувати. У контексті зазначеного дедалі більшої актуальності набуває формування психологічної компетентності працівника педагогічного профілю, яка виступає складовою його професійної компетентності.

В умовах гуманізації освітньої системи виникла необхідність зміни діяльності вчителя, його установок, позицій. Вирішення проблеми професіоналізму вчителів пов'язане з питаннями вдосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів, насамперед підвищення психологічної компетентності вчителя.

Педагогічна діяльність – особлива за своєю складністю, у ній діє безліч